

v dovolání uvedené se nehodí na tento případ, poněvadž spočívá na jiném skutkovém podkladě.

Čís. 8952.

Bezpodstatnost formalit podle § 89 jedn. ř.

Význam pŕtahů (indicií) v průvodním řízení.

S pominutím pŕtahů nelze přistoupiti k výsledku stran.

Neví-li dokazovatel nic o věci, lze přistoupiti k výsledku odpŕrce jen tehdy, lze-li očekávati, že bude odpŕrce vypovídati ve prospěch dokazovatelův.

(Rozh. ze dne 11. května 1929, Rv I 148/29.)

Žalobě o uznání nemanželského otcovství a o placení výživného procesní soud první stolice vyhověl, odvolací soud žalobu zamítl.

Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a vrátil mu věc, by ji znovu projednal a rozhodl.

D ů v o d y:

Prvý soudce na základě výpovědí celé řady svědků, jež až na M-ovou, vyslechnutou soudem dožádaným, vyslechl všechny osobně, a dopisu žalovaného ze dne 22. června 1928 zjistil řadu skutkových okolností, z nichž dospěl k přesvědčení, že žalovaný s matkou dítěte v kritické době tělesně obcoval, a uznal žalovaného za otce nezletilého žalobce. Odvolací soud nabyl opačného přesvědčení, to však na základě vadného řízení, neboť, pokud jde o výpovědi svědecké, není z jeho důvodů jasno, zda si osvojuje zjištění prvního soudce a v které míře (o čemž níže), ačkoli podle ustálených zásad procesních by musel, kdyby nechtěl přesvědčení prvního soudce o skutkovém stavu věci ve výpovědech těch obsažené sdíleti, všechny ty důkazy týmž způsobem opakovati, jímž prvním soudcem byly provedeny, zejména tedy aspoň svědky prvním soudcem osobně slyšené rovněž osobně slyšeti, a mimo to nepřihlédl vůbec k obsahu dopisu shora citovaného, nýbrž místo toho přikročil přímo k výsledku stran a, vzav žalovaného na jeho zápornou výpověď do přísahy, založil rozsudek výlučně na této výpovědi. Nejvyšší soud jest si úplně vědom zásady § 89 jedn. ř. převzaté z § 2 čís. 10 nesp. říz., která soudům udílí pokyn, by nelpěly na bezpodstatných formalitách, naopak zásadu tuto při každé vhodné příležitosti nižším soudům důtklivě připomíná, neboť, je-li bezpodstatnou formalita, která vzhledem ke stavu věci nemá právního významu (sama o sobě je každá formalita podstatná, sice by ji zákon byl nepředepsal, t. j. je dána proto, by zabezpečovala správné nalézání práva a může se státi bezpředmětnou právě jen vzhledem k okolnostem případu), pak se jí neslouží spravedlnosti, nýbrž naopak spravedlnost se jí jen zdržuje a zdražuje a tak, kdyby stav věci byl takový, že opakování osobního výsledku svědků a přihléd-

nutí k obsahu uvedeného dopisu jevílo by se formalitou, která by jiný výsledek sporu na jisto nemohla přivoditi, byl by odvolací soud býval v právu, neboť vada nebyla by podstatná, nebránila by řádnému posouzení a spravedlivému rozsouzení věci, jak to vyjadřuje § 496 čís. 2 c. ř. s., v němž takovýmto způsobem potvrzena jest v zákoně samém hořejší zásada sprostňující zachování té které formality, jeví-li se bezpodstatnou (bezpředmětnou), kteréžto potvrzení ovšem třeba bylo, an předpis § 89 jedn. ř., nehledíc k tomu, že jako celý jednací řád platí jen pro obě nižší stolice (nápis a čl. I. úv. ust.), nikoli však pro nejvyšší soud, není normou zákonnou, nýbrž předpisem vydaným pouze v cestě nařizovací, a § 2 čís. 10 nesp. pat. pro řízení sporné neplatí. Avšak v souzeném případě tomu tak není, nýbrž vada je podstatnou, jak dokazuje již to, že prvý soudce, jehož řízení bylo prosté vad, jimiž trpí řízení odvolací, dospěl k přesvědčení opačnému a to ne snad chybným pochodem (kdyby tu takové chyby bylo a bez ní by se k výsledkům prvního soudce nedalo dojiti, bylo by vždy na snadě říci, že vady, jimiž trpí odvolací řízení, nejsou podstatné), nýbrž postupem logicky i psychologicky bezvadným. Jsou tu arci jen pŕtahy (indicie), na čem staví prvý soudce, t. j. není tu dokázána rozhodná skutečnost (kritická soulož) přímo, nýbrž jen skutečnosti, jež pro ni svědčí, avšak zkušenost učí, že pŕtahy jsou přečasto mnohem spolehlivější než důkazy přímé. Pŕtahy vůbec mají v právu nedocenitelný význam a to jak ve formálním tak v hmotném. Jak známo, nelze důkaz t. zv. stavů a dějů vnitřních (vůle a citu) vésti jinak než pŕtahy, t. j. skutečnostmi zevními, smysly postižitelnými, z nichž na ně s jistotou souditi lze, a t. zv. prohlášení vůle konkludentními činy § 863 obč. zák. není nic jiného než prohlášení nepřímé, při němž důkaz vůle lze vésti právě jen skutečnostmi, jež rozumně uváženy byvše nezůstávají o ní pochybnosti. A o takovou otázku jde také zde: jsou-li tu takové skutečnosti, jež rozumně uváženy nutí k nepochybnému úsudku, že žalovaný s matkou dítěte v kritické době obcoval. Tyto skutečnosti odvolací soud nevzal v úvahu, aniž lze z jeho důvodů bezpečně seznati proč, zda pokládal důkaz nepřímý (pŕtahy) za nepřipustný, kterýž důvod by vzhledem k hořejším vývodům právně neobstál, či zda jej měl za nedostatečný, neboť jen praví, že kritickou soulož nelze z nich zjistiti, pokud se týše zjištění to konstruovati. Rozhodně však se se skutečnostmi těmi, jichž je řada a závažných, jednotlivě nevypořádal, nýbrž je odmítl prostě paušálně. Avšak ani prvý soudce je neuvedl všechny a už proto tedy jest potřebí zde i na ty opominuté odvolacímu soudu poukázati, aspoň na ty nejhlavnější: shledal-li totiž odvolací soud pŕtahy zjištěné prvním soudcem, jenž dalších nepotřeboval, nedostatečnými, tedy když tu byly ještě jiné, měl i k nim přihlídnouti a zjištění o nich buď sám učiniti nebo prvnímu soudci uložit, neboť jako to bylo dle § 182 c. ř. s. povinností prvního soudce všechny závažné skutečnosti vyčerpati, tak to bylo podle § 496 čís. 3 c. ř. s. také povinností soudu odvolacího, která se, když ani tento jí nevyhověl, přesunuje podle § 513 c. ř. s. na soud dovolací, jenž tento nemůže zjištění, jichž jest třeba, jsou-li neb budou-li skutečnosti ty sporné, učí-

niti sám, nýbrž jen na nedostatky poukázati a nápravu nižším stolicím uložit. To jest jedno. Druhé jest, že, vložil-li zákon do rukou nižších stolic tak velikou moc, že je učinil v otázce důkazu formálně neomylnými, prohlásiv jich skutková zjištění za neodporovatelná, předpokládal, že zjištění svá budou činiti nejen v plném vědomí své těžké zodpovědnosti, nýbrž že také budou míti dostatečnou znalost lidí a života, jakož i praktickou zkušenost a že tohoto zdroje při vykonávání svého úkolu také plnou měrou využijí. Shledá-li dovolací soud v některém případě v tom směru nedostatky, jest povinností jeho na ně poukázati, čehož tím více třeba zde, kde odvolací soud v posuzování půtahů se nepustil, naopak spíše se té úloze vyhnul a raději použil důkazního prostředku (výslechu stran), jehož podle návodu zákona bez předchozího řádného vyřízení půtahů použití neměl.

Odvolací soud pominuv všechny půtahy a uznav na výslech stran, vložil rozhodnutí v ruce žalovaného. Kdyby byl snesl a uvážil všechny půtahy, bylo by k výslechu stran nedošlo. Neboť, kdyby ho půtahy byly přesvědčily, bránil by výslechu stran předpis § 371 druhý odstavec c. ř. s., podle něhož nesmí výslech stran býti nařízen, je-li důkaz proveden jinak. Pakli by ho však půtahy nebyly přesvědčily, bylo by výsledkem zamítnutí žaloby, aniž by bylo třeba, by nedostatek přesvědčení v něm utvrdil ještě žalovaný svou výpovědí a přísahou. Dávát tu § 374 c. ř. s., s nímž by se byl odvolací soud musil vypořádati, avšak nevypořádal, ani zmínky o něm neučiniv, návod, že se musí posouditi s pečlivým uvážením všech okolností, nemá-li důkaz výslechem stran zcela odpadnouti, když strana důkaz vedoucí, zde tedy žalující, o věci nic neví. Že poručník dítěte o sporné skutečnosti, t. j. o souloži žalovaného s matkou dítěte nic neví, bylo přece a priori na bíledni, neboť to věděli jen ona a on, ona však byla už mrtva a nebylo tu tedy nikoho, kdo by výpověď žalovaného mohl kontrolovati a postaviti proti ní jinou. Byl by tedy odvolací soud měl udat, které to jsou pečlivé úvahy, jež ho přes radu zákona, by bylo vzato v úvahu, nemá-li výslech stran v takovém případě odpadnouti, přece k výslechu přiměly. Zřejmo jest, jaký je to důvod, jenž soud k tomu přiměti může: když se dá očekávati, že odpůrce důkaz vedoucího, zde tedy žalovaný, přes to, že druhá strana o věci nic neví a tedy jej vyvrátiti a po případě k zodpovědnosti pohnouti nemůže, přece bude vypovídati, ve prospěch důkazvedoucího, že učiní doznání, jinými slovy druhá strana, žalovaný, je tu učiněna soudem průvodním prostředkem strany první. Poněvadž však takovýto výsledek, že odpůrce posud rozhodně popírající ve výpovědi učiní druhé straně o věci nic nevědoucí, které tedy chybí možnost, by ho vyvrátila a pro nesprávnost výpovědi k zodpovědnosti pohnala, doznání a tak jí k vítězství dopomůže, pravidelně naprosto očekávati se nedá a jen ve výmínečných případech nadíti se ho lze, proto právě nemá se k důkazu výslechem strany takové (odpůrce důkazvedoucího) přikročiti, leč že by šlo o takový výjimečný případ a naděje taková tu byla, což právě jest tím, co soud má pečlivě uvážiti, neboť snášeti protidůkazy, t. j. důkazy pro negativum, když tu není důkazů pro positivum, není třeba. Je-li

tu však takový výjimečný případ, vyslýchá se pak jen odpůrce, jenž o věci ví, ne však důkazvedoucí strana, jež o věci nic neví, je-li ovšem toto její nevědění, jako zde, už předem samo sebou zcela na jevě anebo od ní potvrzeno. Ale odvolací soud, pominuv půtahy a nevzav v úvahu § 374 c. ř. s. domníval se, že učiní spravedlnosti zadost, když učiní vše, co tu formálně možné bylo, i to poslední, totiž výslech stran, při čemž před se šel tak, jakoby tu případu § 374 c. ř. s. nebylo, jakoby obě strany o věci věděly, a vyslýchal tedy obě. Avšak jako je formalismem, když se lpí na formalitách nepodstatných, t. j. takových, jež podle stavu věci k nalezení práva ničím nepřispějí, jak o tom shora řeč, tak jest také formalismem, když se provádějí důkazy, jež podle stavu věci k nalezení pravdy nepřispějí, důkazy zbytečné, jen proto, že zákon dává možnost jejich provedení. Tím není spravedlnosti poslouženo, naopak, když matka dítěte je mrtva a nemůže tedy vypovídati, tudíž jediný přímý důkaz je naprosto ztracen, bylo od původu a priori jasno, že tu není žádný jiný platný důkaz možný, než důkaz půtahy, a proto právě bylo třeba, by se důkaz ten podle možnosti vyčerpal.

Čís. 8953.

Ochrana nájemců.

Ustanovení § 3 zák. vztahuje se i na užitkové místnosti (automobilovou garáž). Podmínkou předčasného zrušení nájmu podle § 3 zák. jest značná hmotná škoda, způsobená pronajímateli, ať si škoda ta již vznikla neb ať se jí lze v budoucnosti důvodně obávat. Stačí, bylo-li tu zneužívání najatých místností v čase podání žaloby o zrušení nájemní smlouvy, třebas zneužívání za sporu ustalo.

Pokud jde o zneužívání garáže nastěhováním do ní šoféra.

(Rozh. ze dne 11. května 1929, Rv I 553/29.)

Žalovaný měl od žalobců najatou automobilovou garáž s komorou. Ježto žalovaný nastěhoval do najatých prostor šoféra, domáhali se žalobci zrušení nájemní smlouvy pro zneužívání najatých místností. *Procesní soud* první stolice žalobu zamítl, *odvolací soud* uznal podle žaloby. *Důvody*: Odvolací důvod nesprávného posouzení věci po stránce právní spatřuje odvolatelka v tom, že první soud vychází z mylného prý názoru, že ke zrušení nájemní smlouvy podle § 3 zákona ze dne 26. března 1925, čís. 48 sb. z. a n. a § 3 zákona ze dne 28. března 1928, čís. 44 sb. z. a n. jakož i podle § 1118 obč. zák. jest nutno, by zneužívání nájemního předmětu trvalo až do vydání rozsudku, a že nestačí, by protismluvný stav byl v čase podání a doručení žaloby. Není pochybností, že podle zásad civilního soudního řádu musí rozsudku položen býti za základ onen skutkový a právní stav, který tu byl v čase podání (doručení) žaloby a že vystěhování se šoféra za sporu nemůže mítí vliv na rozhodnutí sporu. Zákon o ochraně nájemníků jest obmezováním